

EŞİTSİZLİKLERİN MUHTEŞEM DÖNÜŞÜ: PIKETTY’NİN SERMAYE’Sİ ve İKTİSAT BİLİMİ

“19. yy. iktisatçıları bölüşüm sorununu iktisadi analizin merkezine yerleştirdikleri ve bölüşümün uzun dönem trendlerini incelemeye çalıştıkları için büyük bir övgüyü hak ediyorlar. Buldukları yanıtlar her zaman doyurucu değildi, ama en azından doğru soruları soruyorlardı. Büyümenin otomatik olarak dengeli olacağına inanmamız için hiçbir temel neden yok. Eşitsizlik sorununu iktisadi analizin merkezine tekrar yerleştirmemiz ve ilk olarak 19. yy.’da ortaya atılmış soruları sormaya çoktan başlamamız gerekirdi. İktisatçılar çok uzun bir süredir servet dağılımını göz ardı ediyorlardı. Bu kısmen Kuznets’in iyimser çıkarımlarından, kısmen de mesleğin sözde temsili ajanlara dayanan matematik modellere karşı büyük sevdasından kaynaklandı. Eşitsizlik sorunu merkezi hale gelecekse tekrar, onun geçmiş ve bugünkü trendlerini anlama amacına dönük olarak mümkün olduğunca yaygın tarihsel veri setleri toplamaya başlamamız gerekiyor” (Piketty, 2014: 18).

Yukardaki alıntı Piketty’nin aylardır çokça tartışılan, hatta çok satanlar listesine girmeyi beceren –ki akademik bir iktisadi kitap için pek olası bir durum değildir- “21. Yüzyıl’da Sermaye” kitabının giriş bölümünden. Alıntıda dikkat çeken ve bence kitabın bulgularından bile önemli olan –ki pek çok eleştiri aldı, alıyor kitap- iki temel nokta var. Bu yazı da büyük ölçüde bu noktaların etrafında Piketty’nin kitabını değerlendirmeye çalışacak. Birincisi, iktisat biliminin yapılma biçimine yönelik ciddi bir eleştiri getiriyor kitap. İktisadi ilişkilerin toplumdaki diğer olgulardan soyutlanarak ele alınabileceğini düşünen ve bunu yapabilmek için de matematiksel modellerin basitleştirici ama aynı zamanda gerçekliği fakirleştirici doğasına sıkıca bağlı kalmayı bilimsel olmanın ön koşulu sayan bir alan haline geldi iktisat bilimi. Piketty’nin ima ettiği gibi kullanılan yöntemin, olguların, sorulacak soruların önüne geçtiği ve hatta sorulan soruyu unutturduğu bir alandan söz ediyoruz (Piketty, 2014: 508). Piketty bunları dile getiren ve iktisat biliminin yapılma biçimini eleştiren ilk iktisatçı değil. Marksist ve heterodoks iktisatçılar, iktisadın bu halini sürekli

eleştiriyorlar ve farklı bir bilim yapma pratiğini devam ettirmeye çalışıyorlar. 1980’den beri her geçen gün üniversitelerde alanları sistematik olarak daraltılmış olsa da. Ana akım içerisinde bu yönde eleştirileri yükselten ilk isim de değil Piketty. Ancak kitabın yarattığı etki, bu yöndeki eleştirileri daha görünür kılacağı için kitabın bu yönünü de her fırsatta vurgulamak gerekiyor. Hele ki 2008 krizinden sonra başka türlü bir iktisat bilimine ve eğitime yönelik taleplerin her geçen gün arttığı bir ortamda. Krugman’ın (2014), “*Bu kitap hem toplumu düşünüş hem de iktisat bilimini yapma biçimimizi değiştirecek*” diyerek belki biraz abartılı ortaya koyduğu iddia gerçekleşir mi bilinmez, ama bunun için uzun yıllardır uğraşanların elini güçlendireceği muhakkak.¹

İkinci nokta ise iktisatta yöntemin yüceltilerek unutturduğu sorularda yatıyor. Doğru soruların sorulmadığını söylerken Piketty, daha çok iktisat biliminin yapıma biçimine yoğunlaşıyor, ancak, ana akım iktisadın hem teori hem de politika alanında “bilimsel” olma adına bazı soruları/olguları sistematik olarak alanın dışına çıkarma çabasından bahsetmiyor. Ya da en azından bu çabanın nedenlerine yeterince eğilmiyor. İtinayla dışarıda bırakılmaya çalışılan sorulardan biri eşitsizlikler ve bölüşüm meselesi. Bu yazı Piketty’nin kitabını bu iki noktada yaptığı vurgu noktasında olumlarken, Piketty’nin eksik bıraktığını yaparak “*eşitsizlikler neden uzun süre iktisatçıların gündemlerinde merkezi bir yer edinemedi?*” sorusunu yanıtlamaya çalışacak. Bunu yaparken aynı zamanda Piketty’nin kitabının neden bu kadar ilgi gördüğüne de açıklama getirme çabasından olacak.

Başlamadan önce Piketty’nin kitabının temel noktalarını belirtmekte fayda var. Piketty ve ekibi 1998’den beri, *The World Top Incomes Database* adıyla vergi kayıtları incelemelerine dayanan, bazı ülkeler için 1890’lara kadar gidebilen tarihsel bir veri seti oluşturdu.² Bu veri setinin sonuçlarını

¹Branko Milanovic biraz daha temkinli ama o da Piketty’nin kitabının gelecek yıllarda ekonomik analizi ve belki ekonomik politikaları da etkileyeceğini öngörüyor. Kitap üzerine farklı iktisatçıların kısa değerlendirmeleri için bkz. <http://prospect.org/article/piketty%E2%80%99s-triumph> (erişim tarihi: 23.09.2014)

²1998’de Piketty Fransa’da yüksek gelir elde edenleri inceleyebilmek için vergi kayıtlarını kullanmaya başlamış ve bu çalışmanın sonucunu 2001’de yayınlamıştır. Bu çalışmanın A. B. Atkinson ve Emmanuel Saez tarafından ilgi görmesiyle birlikte veri seti ABD, İngiltere, Kanada, Almanya, Japonya, İsviçre, İspanya, Portekiz gibi gelişmiş kapitalist ülkeler ve Çin, Arjantin, Hindistan gibi gelişmekte olan ülkeleri içerir hale gelmiştir. Veri seti eklenen ülkelerle genişlemesini sürdürüyor. Sadece Çin için vergi kayıtları yerine mikro veri seti kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://topincomes.g-mond.parisschoolofeconomics.eu/#Introduction> (erişim tarihi: 23.09.2014)

2007'den beri yazdıkları kitaplarla dünya ile paylaşıyorlar. A. B. Atkinson ile önce 2007'de (*Top Incomes over the 20th Century*) yazan Piketty, bu kitabın ikinci cildini 2010'da yayınladı (*Top Incomes: A Global Perspective*). Piketty'nin projesini diğer gelir dağılımı çalışmalarından farkı, en zenginlerin gelir ve servetlerinin seyrine odaklanarak eşitsizlikleri incelemiş olmasında yatıyor. Aşağıda daha ayrıntılı inceleyeceğimiz gibi, eşitsizlik çalışmaları için kullanılan mikro veri setleri üst gelir gruplarının gelirlerinin seyrini incelemeye izin vermediği için sorunlu veri setleri olarak biliniyor. Ayrıca bu veri setlerinin tarihi gelişmiş ülkeler için bile 1970'lerin ötesine geçemiyor. Piketty'nin vergi kayıtlarına yönelmesinin nedeni de son kitabının ve projeden çıkan daha önceki kitapların önemini artıran nedenlerden biri de bu sorunlar. Kitabın temel sonuçlarına göre, 2. Dünya Savaşı ile 1970'lerin sonları arasındaki dönem dışında incelenen ülkelerde eşitsizlikler hep artma eğilimi içerisinde olmuş. Piketty bu eğilimin arkasındaki nedeni sermayenin³ getiri oranının (ya da kar oranının- r) büyüme oranının (g) üzerine çıkmasında görüyor. Eşitsizliklerin arttığı dönemlerin, $r > g$ olduğunu gösteren Piketty, 1980 sonrasında da sermayenin getiri oranının büyüme oranının üzerinde seyrettiğini ve eşitsizliklerin arttığını, bunu dizginleyebilmek için ise sermayenin vergilendirilmesi gerektiğini söylüyor. Ancak uluslararası sermaye hareketlerinin serbest olduğu günümüz koşullarında üst gelir gruplarının ve sermayenin vergilendirilebilmesi için küresel bir konsesüse ihtiyaç olduğunu, bunun da ütöpik olduğunu belirtiyor. Piketty'nin kitabının en önemli yönü ve kitabın etkisini de artıran nokta Piketty'nin dikkatleri eşitsizliklerin kaynağı olarak üst gelir gruplarına ve sermayeye çekmiş olması. 1980'den beri arz yanlı analizlerle kutsanan, kaçmasın ya da gelsin diye her türlü imtiyaz tanınan sermaye, eşitsizliklerin faili olarak (hem de sadece bir ülkede ve birkaç yıl için değil tarihi olarak ve çok sayıda ülkede) beliriveriyor.

Bilimsellik adına

Eşitsizlikler ve toplumda üretilenin bölüşümü meselesi Piketty'nin de vurguladığı gibi 19. yy iktisatçılarının temel meselelerinden biri idi. Marx

³Piketty'nin sermaye tanımı oldukça karmaşık ve tartışmalı. Kitaba getirilen en önemli eleştiriler de bu noktada yoğunlaşıyor. Öncelikle ana akım iktisada eleştiri getirirse de neoklasik, üretim faktörü olarak sermaye ve emek kavramlaştırılmalarının dışına çıkmıyor ve sermayeyi fiziksel, ölçülebilir varlıklarla sınırlı tanımlıyor. Bu anlamda Marx'ın sosyal ve siyasal bir ilişki olarak sermaye anlayışından söz etmek mümkün değil. Diğer taraftan, kâr payı, faiz gelirleri gibi finansal getiriler getiren varlıklardan, üretim araçlarına, oradan ev-arsa gibi taşınmazlardan mirasa her tür stok gelir ve servet unsuru sermaye/servet tanımının içerisine giriyor.

toplumsal dinamikleri ve değişimleri bu bölüşüm savaşımının, sınıf çatışmasının bir ürünü olarak görüyordu. Bilim üretiminin kurumsallaşmasının daha sınırlı olduğu; disiplinleşmenin getirdiği, toplumsal olguları birbirinden yalıtık inceleme pratiğinin yerleşmediği bir dönemden söz ediyoruz. Peki nasıl oldu da bölüşüm meselesi iktisadi analizin merkezindeki yerini kaybetti? Bu sorunun yanıtı “piyasa köktenciliği” olarak da adlandırılan, kapitalizmin ve ana akım iktisadın piyasa fetişizminde yatmaktadır. Liberal teorinin bir özgürlük alanı olarak piyasaya biçtiği hem ekonomik hem de toplumsal rol, anaakım iktisadın temel taşı oluşturmuştur. Buna göre piyasanın kendiliğinden, etkin işleyişi ile hem bireysel hem de toplumsal düzeyde en yüksek refah düzeyine ulaşabilecektir. Piketty’nin tarihsel olarak gösterdiği eşitsizliklerin sürekli artma eğiliminde olduğu 18. ve 19. yy., kontrol edilmeyen piyasanın ekonomik ilişkileri düzenleyen temel mekanizma olarak oluştu(*uruld*)ğu ve egemen hale geldiği dönemi anlatmaktadır. 2. Dünya Savaşı sonrasına kadar da büyük ölçüde devletin piyasaların oluşmasında görev aldığı, ama işleyişinin sonuçlarına (yarattığı eşitsizliklere) müdahale etmediği bir dönem yaşanmıştır.

İktisatta ana akım neoklasik yaklaşım liberal teorinin piyasa merkezli analizinin iktisadi ayağını kurmuştur. Ekonomiyi arz yanlı olarak analiz eden bu yaklaşım, Keynesyenizmin 30 yıllık kısa egemenliği bir tarafa bırakılırsa, bir asrı aşkın süredir iktisat bilimini (içerik ve yöntem bakımından), onun üniversitelerde öğretilme biçimini ve ekonomik politikaları belirlemektedir. Özellikle refah iktisadı alanında yaşanan gelişmeler, hem piyasanın toplumsal ve bireysel iyiyi yaratmada nasıl temel kurum olarak kuramsallaştırıldığını hem de bölüşüm sorununu dışarıda bırakmanın meşruiyetini sağlama biçimini göstermektedir.

Klasik faydacı refah iktisadı faydaların ölçülebilirliği ve karşılaştırılabilirliği ön kabulleri ile ajandasına bölüşüm sorunlarını dahil edebilmektedir. A. C. Pigou’nun “azalan marjinal fayda” ilkesine dayanarak, zenginden fakire yapılacak bir gelir transferinin, toplam refahı artış yönünde etkileyeceğine ilişkin fikri, bölüşümde eşitlik sağlamaya dönük yeniden dağıtımçı politikaları piyasa etkinliğini bozmadan iktisadi teoriye sokabilmiştir. Ancak Pareto’cu refah iktisadı bireyler arası fayda karşılaştırmalarının ahlaki değer yargılarını analize sokmayı gerektireceğini, bunun da “bilimsel”likten uzaklaşma anlamına geleceğini iddia edecektir. Bu itirazla birlikte hem neoklasik iktisat bilimsel olma kaygısıyla bireylerarası karşılaştırmalardan vazgeçmiş hem de refah iktisadı kendisini üretimi artırıcı (büyümeye odaklı) etkinlik koşulları ile sınırlayarak bölüşüm sorununu ilgi alanından çıkarmıştır. Onun yerine tam rekabetçi piyasa dengesi sonucu ortaya çıkacak kaynak dağılımında ve de bölüşümde etkinlik (dengede her üretim faktörünün marjinal üretkenliği kadar getiri elde edeceği bölüşümde *adalet*) ile bölüşüm sorunları çözülmüş olacaktır. Her üretim faktörünün (sermaye, emek, toprak) marjinal

retkenliği düzeyinde gelir elde etmesi ana akım iktisadın dağılımda eşitliğe ilişkin söylediği nihai teorik sözdür. Bu aynı zamanda devletin eşitlik yönünde yeniden dağıtımcı politikalar uygulayarak piyasaya müdahalesini de, uzun dönemde müdahale edilmediği takdirde piyasada meydana geleceğine inanılan ifte etkinliği bozacağı gerekçesiyle mahkum etmektedir.

Ana akım iktisadın bölüşüm sorunlarını bilimsellik kaygısıyla merkezden uzaklaştırma çabasının yanında, mikro ders kitaplarında temel ekonomik etkinlik ilkesi olarak eşitsizlik yaratma potansiyeline rağmen, Pareto optimumu anlatılmaktadır. Pareto optimumu, *başlangıç kaynak dağılımı veri iken*, bir bireyin refahını düşürmeden diğer bir bireyin refahını artırmanın imknsız olduğu rekabetçi piyasanın ürettiği bir denge durumudur. Bu denge durumu vurgulandığı gibi başlangıç refah dağılımına uygun olarak oluşur. Eğer başlangıçta toplumda büyük bir eşitsizlik varsa, piyasaların çalışması sonucu ulaşılacak Pareto etkin durumda bu eşitsizliğin korunması hatta bu eşitsizliğin daha da artması mümkündür.⁴ Yukarıda da ifade edildiği gibi, eşitsizliklere ilişkin analiz ahlaki değer yargılarını analize sokup, bilimsellikten uzaklaşma riski doğuracağı için, piyasanın işleyişi sonucu eşitsizlikler oluşsa dahi bir bilim olarak iktisat bu sonuçlarla ilgilenmeyecektir.

Bölüşüm sorunlarının dışarıda bırakılmasına yönelik çaba, devletin eşitsizliklere müdahale amacıyla uygulayacağı yeniden dağıtımcı politikaların değerlendirilmesinde de kendini göstermiştir. Yeniden dağıtımcı politikaların etkin olup olmadığı, öncelikle arz yanlı bir analizle piyasanın işleyişi sonucu oluşacak üretimde ve tüketimde etkinliği bozup bozmamasına göre değerlendirilmektedir. Keynesyen talep yönlü iktisadi analizin 2. Dünya Savaşı sonrasında disiplin içerisinde etkili olması ile sadece üretimde etkinlik ve büyüme değil, bölüşümde adalet ve yeniden dağıtımcı ekonomik politikalar hem disiplin içinde hem de politika belirleyiciler nezdinde meşruiyet kazanmıştır. Ancak bu dönem çok kısa sürmüştür.

⁴Bařlangıta toplumdaki kaynakların %80'inin nüfusun %20'si tarafından kontrol edildiğini varsayalım. Bu %20'lik kesimin durumunu iyileştiren ama başka kimsenin durumunu ktleştirmeyen piyasa sonuçları, var olan eşitsizliği artırsa dahi Pareto optimumdur! Ya da başlangıçta dağılım eşit olsa dahi toplumda sadece bir grubun durumu iyileşiyor (diğer bir deyişle büyümeden sadece belli bir kesim yararlanıyorsa) diğerleri yerinde sayıyorsa, eşitsizlik oluşacaktır. Ancak bu durum da Pareto anlamda etkinlik tanımıyla çelişmemektedir.

Keynesyenizmin kısa iktidarı ve neoklasizmin ikinci atağı

1929 krizinin ardından kendiliğinden işleyen piyasaya yönelik güven yara almış ve devletin müdahalesi için alan açılmıştır. Keynes'in arz yanlı iktisada getirdiği eleştiri ve efektif talep yönetimine yaptığı vurgu, devletin aktif ekonomi politikalarına hem üretimde ve hem de tüketimde yaşanan tikanıkların aşılmasında önemli görevler yüklemiştir. Keynes'le birlikte sadece maliyet unsuru olarak görülen işçi sınıfı, gelirlerinin tamamını tüketen bireyler olarak istikrarlı tüketim talebinin temel unsuru haline gelmişlerdir. Bu ise reel ücretlerde artışa ve işgücü piyasalarının devlet tarafından düzenlenmesi yönünde işçi sınıfından gelen baskıların kabulüne neden olmuştur. 2. Dünya Savaşı sonrası dönemdeki bu Keynesyen politikalar ve işçi sınıfı hareketinin yükselmesiyle ortaya çıkan sosyal refah devletleri ile özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerde yeniden dağıtımcı vergi ve harcama politikaları ile çalışanların piyasaya bağımlılıkları sınırlanmış ve eşitsizliklerde düşme meydana gelmiştir. Eşitsizliklerdeki düşme, hem örgütlü işçi sınıfının kazanımları doğrultusunda piyasa ücretlerinde meydana gelen reel artışlar dolayısıyla birincil dağılımda (piyasa gelirlerinin dağılımı) görülmüş; hem de artan oranlı gelir vergisi ve sermaye vergileri dolayısıyla ikincil dağılımda (vergi sonrası kullanılabilir gelirin dağılımı) görülmüştür. Bu dönem aynı zamanda kapitalizmin yüksek, istikrarlı büyüme oranları ile "Altın Çağı" olmuştur. Ancak kapitalizmin 1970'lerde tekrar krize girmesiyle iktisat biliminde ve ekonomik politika alanında Keynesyenizmin bu kısa iktidarı sona ermiştir.

Krizin nedeni olarak 1929 krizinin kurtarıcısı Keynesyen ekonomi politikaları ve devletin bu politikalar sonucu aşırı büyümesi görülmüş ve devletin küçültülmesi, işgücü piyasalarının esnekleştirilmesi, reel ücretlerin baskılanması ve gelir dağılımını düzeltici vergi politikalarının değiştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu neoliberal politika değişikliklerine teorik zemin ise yine piyasa etkinliğini temel alan arz yanlı iktisadi analizlerden sağlanmıştır. 1980 sonrası dönem Piketty'nin eşitsizliklerde artış eğiliminin tekrar ortaya çıktığını tespit ettiği dönemdir aynı zamanda. Bu dönemde hem birincil dağılım hem de ikincil dağılım önceki döneme göre daha eşitsiz hale gelmiştir (OECD, 2008, 2011). Hatta bazı ülkelerde (ABD gibi) eşitsizlikler 19. yy. sonundaki düzeylere kadar çıkabilmiştir. Bunun öne çıkan nedenlerinden biri Keynesyen dönemde işçi sınıfı lehine düzenlemelerle katlaştığı iddia edilen işgücü piyasalarının esnekleştirilmesiyle, işsizlik oranlarının arttığı ve reel ücretlerin dünya genelinde baskılandığı bir döneme girilmesidir. Bu sermayenin toplam gelirler içerisindeki payını artırırken, emeğin gelirlerinde 30 yıllık sürekli bir gerilemeyi işaret etmekte, dolayısıyla birincil piyasa dağılımını daha eşitsiz

hale getirmektedir. İkinci ve en önemli nedenlerden biri ise vergi ve kamu harcama politikalarındaki değişikliktir. Keynesyen müdahaleci ekonomi politikalarını ve bu politikaları uygulamak için büyüyen devleti krizin sorumlusu olarak gören neoliberal teori ve politikalar, ilk önce piyasanın yarattığı eşitsizlikleri azaltmada etkin biçimde kullanılan progresif vergilemeyi hedef almıştır.

Etkinlik-eşitlik çatışması ya da “önce bir büyüelim”

Arz yanlı ekonomi doktrini, vergilerin hangi amaçla toplanırsa toplansın, tam rekabetçi piyasanın işleyişini bozmayacak şekilde salınmasını savunmuştur. Özellikle artan oranlı gelir vergisi, üst gelir dilimlerine uygulanan yüksek oranlar nedeniyle hedef alınmıştır. Vergi sadece kullanılabilir geliri azaltarak satın alma gücünü azaltmamakta, aynı zamanda kişilerin tüketim ve çalışma arzularına yönelik kararlarını da etkilemektedir. Vergiye duyarlı bireyler (emek arz esnekliği yüksek olanlar) vergi dolayısıyla daha az çalışma arzusu içinde olmakta, bu da bireyin elde ettiği geliri düşürerek toplam gelirden ve vergi gelirlerinde kayba neden olmaktadır.

Eşitlik kaygısıyla konan artan oranlı gelir vergisi etkinliği bozacağı için, üst gelir dilimlerinde vergi oranları düşürülmelidir. Nitekim 1980 sonrasında üst gelir dilimlerine uygulanan vergi oranları peyderpey düşürülmüştür. ABD ve Türkiye gibi ülkelerde bu oran %60'lardan %35'lere kadar inmiştir. Sermaye gelirleri ise uluslar arası sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi ve vergi cennetleri sayesinde bazı ülkelerde ya sıfırlanmış ya da sabit bir stopaj oranıyla sınırlı biçimde vergilendirilme yoluna gidilmiştir.⁵ Disiplin içinde vergilemeye yönelik etkinlik kaygısını öne çıkaran bu analizler ve bunun politik karşılığını kolayca bulması, vergi sonrası ikincil dağılımda eşitsizliklerin de artmasına neden olmuştur.

Özetlemek gerekirse, egemen iktisadi anlayış kendisini kaynak dağılımında etkinliğin sağlanmasına (büyüme hedefiyle) yönelik çalışmalarla sınırlamış; maliye politikası araçlarının kullanım koşullarında tek kriter, piyasa etkinliği olmuştur. Bu çerçevede gelir dağılımı sorunları etkinlik-eşitlik çatışmasının gölgesinde, etkinlik amacının izin verdiği ölçüde incelenebilmiştir. Ekonomiyi arz yanından analiz eden neoklasik yaklaşım, uygulanan ekonomik politikaları da üretimde etkinliğe, büyümeye etkisi üzerinden değerlendirmektedir. Atkinson (2004) etkinlik kaygısıyla eşitlikleri

⁵Optimal vergi teorisi yazını ve 1980 sonrası uygulanan vergi politikalarının değerlendirmesi için bkz. Albayrak (2011).

artırıcı politikalara yönelik olumsuz analizleri “yeniden dağılım kötümserliği” (*redistribution pessimism*) olarak adlandırmaktadır.⁶ İktisat bir bilim olabilmek için tek, evrensel (her yerde ve koşulda geçerli olacak), Pareto optimal ve dolayısıyla “bilimsel” politika önerileri üretme çabasına girmelidir. Bu da değer yargıları nedeniyle görelileşebilecek, farklı toplumsal, politik, kurumsal yapılardan etkilenebilecek bölüşüm sorununu iktisadın görüş alanından uzaklaştırmayı gerektirmektedir.

Ancak içerisinde Piketty'nin de olduğu bazı yazarlar 2008 krizi sonrasında gelir dağılımını düzeltici vergilemenin illa etkinlik amacıyla çatışması gerekmediğini gösteren yazılar yazdılar⁷. Piketty, Emmanuel Saez (2012) ile birlikte, ana akım yazının aksine servet unsurlarının ve sermaye gelirlerinin vergilemeye tabi tutulabileceğini ve bunun sosyal refahı bozmayabileceğini gösteren bir makale kaleme aldı. Aşağıda Piketty'nin politika önerilerini tartıştığımız bölümde de göstereceğimiz gibi, Piketty artan eşitsizliklerin çözümü olarak önerdiği servet ve sermaye gelirleri üzerine artan oranlı vergi önerisinin teorik arka planını bu alanda yaptığı katkıyla daha önce oluşturmuştu diyebiliriz. Hem akademik ve politik tartışmalarda hem de ders kitaplarında bu katkıların henüz yer bulmadığını, ancak kitabın ardından

⁶Eşitsizliklerle büyüme ilişkisine dair yazın da bu yeniden dağıtım kötümserliği üzerinden eşitsizliklerin büyümeye zarar verdiğini göstermiştir. Persson ve Tabellini (1995) eşitsizliklerin artması durumunda devletin yeniden dağıtımcı politika uygulaması zorunluluğunun ortaya çıktığını, eşitsizlikleri düzeltici, yeniden dağıtımcı politikalar üretimde etkinliği bozarak büyümeyi olumsuz etkilediğini göstermiştir. Yalnız bu sonuçlar sadece demokrasilerde geçerlidir. Demokratik kurumlara sahip olmayan ülkelerde eşitsizliklere karşı politik bir hareketin sesini duyurması ve politikalarda etkili olması mümkün olmayacağı için, mesela az gelişmiş ülkelerde eşitsizliklerle büyüme arasında negatif bir ilişki bulunmayabilir. Hatta gelir düzeyi ve sermaye birikimi düşük olan bu ülkelerde yatırımlara aktarılacak sermayenin belli ellerde toplanması daha etkin kullanıma neden olabileceği için büyümeyi teşvik dahi edebilir. Yazında genellikle gelir dağılımı bozukluklarının büyümeyi olumsuz etkilediği; bunun nedeninin de bölüşüm sorunlarının toplumsal, politik istikrarsızlık yaratarak yatırım ortamını bozmasında geldiği yönünde. bkz. Alesina ve Perotti (1996). Alesina ve Rodrik (1994) de eşitsizliklerle büyüme arasındaki negatif ilişkiyi birincinin neden olacağı daha yüksek vergi oranlarına bağlıyor.

⁷Artan oranlı gelir vergisinin etkinliği bozarak toplumsal refahı illaki azaltmayacağını gösteren ve ABD vergi sistemini temel alarak farklı politika önerilerini tartışan bir yazı için bkz. Diamond ve Saez (2011). Aslında toplumun sosyal eşitsizliklere duyarlı olması durumunda eşitsizlikleri azaltıcı politikaların sosyal refahı artırdığını savunan bir yeniden dağıtımcı damarın iktisat bilimi içerisinde bulunduğunu vurgulamak gerek. A. B. Atkinson ve Amartya Kumar Sen bu isimlerden öne çıkanlar. Ayrıntılar ve referanslar için bkz. Albayrak (2009).

sermayenin vergilendirilmesine ilişkin sınırlı da olsa bir tartışmanın başladığını hemen belirtelim.⁸

1980 sonrası dönemi büyümenin her derde deva olacağı beklentisinin zirve yaptığı dönem olarak adlandıırırsak büyük bir hata yapmayız. Keynesyen dönemde az gelişmiş ülkeler için yapılan kalkınma vurgusu 1980 sonrasında büyümeye kaymıştır. IMF ve Dünya Bankası'nca dikte edilen yapısal reformlar (dış ticaret, işgücü piyasaları, kamu girişimleri ve vergi politikalarından başlamak üzere) gerçekleştirildiği takdirde büyüme için gerekli piyasa merkezli ortam yaratılmış olacak, gelir dağılımı eşitsizlikleri, yoksulluk gibi sorunlar bir süre sonra kendiliğinden azalmaya başlayacaktır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde acımasızca uygulanan yapısal reformlar bu ülkelerde zaten yüksek olan eşitsizlikleri ve yoksulluğu daha da derinleştirmiştir. Bu politikaların olumsuz sonuçlarının görülmeye başladığı 1990'lar aynı zamanda bu politikalara yönelik eleştirilerin de arttığı ve bu eleştirilere yanıt verme çabasının (IMF ve DB'den) ortaya çıktığı dönemlerdir.⁹

Mikro veri setlerinin 1970'lerden itibaren gelişmiş ülkelerde, 1990'ların ortalarından itibaren az gelişmiş ülkelerde yaygınlaşmasıyla birlikte eleştirilere yanıt verme çabasının da etkisiyle yoksulluk ve gelir dağılımı çalışmaları uzun bir aranın ardından hız kazanmıştır. Bu çalışmalarda birincisi mikro veri setlerinin karakteristiklerinden kaynaklanan, ikincisi ise bu mikro veri setlerinin kullanımından kaynaklanan iki sorun vardır. Öncelikle mikro veri setlerinde birey ve hane düzeyinde gelir ve tüketim harcamaları sorgulaması yapılmaktadır, ancak özellikle üst gelir gruplarında gelirleri düşük söyleme eğiliminin yüksek olması ve örneklemin rassal olması nedeniyle yüksek gelirlileri içermeye bu veri setleri başarısız kalmaktadır. Bunun doğal sonucu ise eşitsizliklerin olduğundan çok daha düşük hesaplanması potansiyelidir. Piketty'nin üst gelir grupları ve servet dağılımına ulaşmak için

⁸Piketty'nin kitabını ve küresel sermaye vergisi önerisini tartışan kısa yazılar için bkz. Peter Coy (2014): <http://www.businessweek.com/articles/2014-04-10/thomas-piketys-global-tax-on-capital-may-not-be-a-crazy-idea>; Danny Vinik, <http://www.newrepublic.com/article/117499/heres-what-we-know-about-thomas-piketys-wealth-capital-tax>; Tyler Cowen: <http://www.foreignaffairs.com/articles/141218/tyler-cowen/capital-punishment>. (erişim tarihi: 23.09.2014)

Korkut Boratav(2014): <http://sendika.org/2014/08/thomas-piketynin-kipatili-kurkut-boratav>;

Ahmet Haşim Köse (2014): <http://haber.sol.org.tr/ekonomi/thomas-piketty-21-yuzyilda-sermaye-mi-dediniz-haberi-91921>.

⁹Dünya Bankası araştırmacılarının "Growth is good for the poor" makalesi bu çabalara iyi bir örnektir,bkz. Dollar, D. ve A. Kraay (2001).

vergi kayıtlarını tercih etmesi de bu sorunların bir sonucudur. Özellikle Piketty'nin kitabının gösterdiği gibi eğer ki dağılımdaki eşitsizlikler, 1980 sonrasında olduğu gibi üst gelir gruplarının gelirlerini toplumun diğer kısımları aleyhine sürekli artırdığı bir eğilimin sonucunda artıyorsa, bu sorunun önemi daha iyi anlaşılacaktır.¹⁰ Bunun yanında akım gelirlerin yanında stok gelirlerin (servet dağılımı) dağılımına da bakılması gerekliliğini savunanlar (Örneğin Levy Enstitüsü servetin gelirden daha eşitsiz dağıldığına uzun bir süredir dikkat çekiyor) yaygın olarak üretilen bu veri setlerinin sorunlarını uzunca bir süredir dile getiriyorlar. Ancak mikro veri setleri Türkiye'de TÜİK'in ürettikleri gibi servet sorgulamasına yönelik olarak tasarlanmadıkları için pek çok ülkede araştırmacılar bu mikro veri setleriyle yetinmek durumunda kalıyorlar.

İkinci husus ise 1990'larda başlayan bu eğilimin özellikle az gelişmiş ülkelerde gelir dağılımına bakmaktansa yoksulluk çalışmalarına yoğunlaşmayı tercih etmesi şeklinde tezahür etti. Özellikle az gelişmiş ülkelerde yoksulluk çalışmaları, gelir dağılımının seyrine bakmaksızın, çok tartışmalı yoksulluk çizgilerini temel alarak yoksul sayısındaki gelişmelere odaklandı. Bu çalışmalar, gelir dağılımının tamamına bakmadıkları için yoksulların sayısı azalmış dahi olsa, ülkede belli kesimlerin toplumun büyük bir kısmı aleyhine zenginleşme ihtimalini göz ardı etme şansı verdi. Kısacası, 1990'ların ortasından itibaren mikro veri setlerinin yaygınlaşması ve ülkeler arasında karşılaştırılabilir hale gelmesiyle (karşılaştırılabilirlik sınırlı da olsa), gelir dağılımı ve yoksulluk çalışmalarında bir artış gerçekleşti. Ancak bu artış, hem yazındaki hem de ekonomik politikalarındaki "önce bir büyüelim" tavrını değiştirmede. Gelir dağılımı çalışmalarındaki artış ayrıca, dünya genelinde önemli bir sorun haline geldiği anlaşılan eşitsizliklere şu anda yaşadığımızı benzer bir ilgi çekmeyi de başaramadı. Bu dönemde yazılan hiçbir kitap çok satanlar listesine giremedi, yazarın kendisinin daha önceki kitapları dahil.

2008 yılında basılan OECD raporuna kadar hem tekil ülkelerde hem de dünya genelinde eşitsizliklerdeki artış bulguları ya karşı bulgularla gölgelenmeye çalışıldı (özellikle az gelişmiş ülkelerde) ya da ekonomi gündemini finansal piyasalar kadar meşgul etmeyi başaramadı. Büyüme odaklı çalışmalar akademik dergilerde merkezi yerini korudu. 2008 sadece finansal krizin patlak verdiği değil, OECD'nin "Eşitsiz mi büyüyoruz?-Growing Unequal?" raporunu yayınladığı yıl oldu. Bu rapor ve arkasından gelen 2011 raporu 1980 sonrasında OECD ülkelerinde (Türkiye'nin de içinde bulunduğu birkaç ülkedeki kısa dönemli iyileşme dışında) gelir dağılımının sürekli

¹⁰Sorunlarına rağmen, özellikle kayıtdışılık ve vergi kaçakçılığının yüksek olduğu Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde bu veri setleri hala gelir dağılımı analizleri için önemli bir kaynak olmayı sürdürüyor.

bozulma eğiliminde olduğunu gösterdi (OECD, 2008: 27). Bu iki raporda, ülkeler vergi sonrası ikincil dağılım üzerinden karşılaştırıldığında görülüyor ki, 1980 sonrasında vergi yapılarını etkinlik amacına yönelik olarak değiştiren, artan oranlı yapısı azaltılan gelir vergisi tarifelerine sahip olan ülkelerde (aynı zamanda ABD gibi daha esnek işgücü piyasalarına sahip ve refah devleti kurumları daha zayıf olan ülkelerde) eşitsizlikler çok daha hızlı artış göstermiş.

2000'lerde oluşan gelir dağılımı yazınına bakıldığında eşitsizliklerdeki artışın kaynakları, küreselleşme, demografik değişiklikler, kurumsal nedenler (işgücü piyasalarının esnekleşmesi), eğitim ve teknolojik değişiklikler şeklinde sıralanıyor. Bunun yanında 1980 sonrasında ücretliler arasındaki eşitsizliklerin de arttığı ve genel eşitsizliklerdeki artışta bunun önemli bir rol oynadığı yönünde bir kanı var. İşgücü piyasasındaki kurumsal değişiklikler, eğitim ve teknolojik değişiklikler derken de büyük ölçüde bu faktörlerin yarattığı ücret farklılaştırması nedeniyle ücretliler arasındaki eşitsizliklerin arttığı kastediliyor. Özellikle teknolojik değişimler nedeniyle nitelikli işgücüne talebin artmasının ücret farklarını büyüttüğü ve dolayısıyla ücretliler arasındaki eşitsizliklerde ve genel olarak eşitsizliklerde artış yaşandığı iddiası epey ilgi çekti. Piketty, özellikle ABD ve İngiltere'de en zengin %1'lik kesimdeki şirket yöneticilerinin aldıkları ücretin ne onların marjinal verimlilikleriyle (neoklasik teorinin savunduğu gibi) ne de niteliklerinden ötürü gördükleri büyük ilgi nedeniyle aldıklarını düşünüyor. Piketty, bu yöneticilerin kendi ücretlerini belirleme yetkisine sahip olduklarını hatırlatarak, en azından bu iki ülke için ücretliler arasındaki eşitsizlik artışının kaynağının başka yerde aranması gerektiğini söylüyor. Piketty'nin kitabının (aslında 2007 kitabının da) en önemli bulgusu eşitsizliklerin kaynağı olarak üst gelir gruplarının ya da sermayenin gelirlerine odaklanması gerektiğini göstermesi oldu. Ancak 2007 kitabı bu noktayı başlığına da taşımasına rağmen aynı etkiyi yaratmamıştı. Peki nasıl oldu da eşitsizlikleri temel mesele yapan, bulguları kapitalizmin eşitsizlik üretme eğilimine işaret eden bir kitap bu kadar büyük bir etki yaratabildi?

Kriz ve Piketty neden bu kadar ilgi çekti?

2008 krizi patlak vermeseydi OECD raporlarının da gösterdiği, bölüşümde dünya genelindeki bozulma, Piketty'nin kitabı dolayısıyla gördüğü ilgiyi görüp, iktisatçıların ve politikacıların ana gündem maddelerinden biri haline gelebilir miydi? Piketty ve Atkinson'ın girişte bahsettiğimiz ilk ürünleri *21. yy'da Sermaye* kitabının yarattığı etkiyi yaratmadı. Piketty'nin en zengin %1 diye anlattığı kesim, krizden sonra ABD'deki işgal hareketlerinin temel hedefiydi. Bu kesimler aynı zamanda yukarıda kısaca bahsettiğimiz gelir vergisi oranları düşürülen, hatta marjinal vergi oranları sıfırlanması gerektiği optimal vergi yazını tarafından savunulan kesimlerdi. Kriz sonrası işsiz kalan,

evlerinden olan binlerce insanın hedeflerine koydukları finansal sektördeki bu en zengin %10 veya %1 kriz sonrası uygulanan politikalar sayesinde krizden sıyrık dahi almadan sıyrılmayı başaran kesimler olacaklardı.

Kriz sonrasında önce finansal sisteme para pompalanmasıyla özel kesim borçları kamulaştırılarak kamu borcu artırıldı, takip eden yıllarda ise yaşanan krizin adı kamu borcu krizi konularak, “kamu borcu çok yüksek kemer sıkma politikaları uygulamalıyız” dendi. İlk dönemde son 30 yıldır gelirlerini sürekli artıran kesimlerin kriz dolayısıyla ortaya çıkan zararları üstlenilmiş oldu; ikinci dönemde ise bu zararların ödetileceği kesim olarak çalışanlar seçildi.¹¹ Kemer sıkma politikaları, ücretlerin/maaşların dondurulması ya da düşürülmesinden, kamu harcamalarının azaltılmasına, dolaylı vergilerin artırılmasına kadar sadece alt gelir gruplarının refah düzeylerini olumsuz etkileyecek adımları içeriyordu. Kamusal eğitim, sağlık harcamalarının azaltılarak kamu borcunun ödenmeye çalışılması, bu hizmetlerden üst gelir grupları faydalanmadığına göre alt gelir gruplarının canını yakan adımlardı.

İktisat disiplini, kemer sıkma politikalarına bilimsel zemin hazırlamak için vakit kaybetmedi tabii ki. K. Reinhart ve C. Rogoff (2010) kamu borcu/GDP oranı %90'ın üzerine çıktığında büyümenin tehlikeye girdiğini, o yüzden krizden çıkmak ve büyüme patikasına dönebilmek için kamu borcunun azaltılması (kemer sıkma politikaları) gerektiğini yazdılar. Sonuçları inceleyen iktisatçılar yazarların sonuçlarının doğru olmadığını gösterdi, ancak bu politikaları yansımadı. Kamu borcu sadece harcamalar azaltılarak değil, son 30 yıldır gelir ve servetlerini sürekli artıran, kriz sonrasında da kurtarma paketleri sayesinde yüksek gelirlerine ve karlarına kavuşturulan kesimlere yönelik vergilerin artırılması ile de azaltılabilirdi. Mesela, A. Alesina, A. ve S. Ardagna (2010) “*borcu düşürmek için vergileri mi artırmalıyız kamu harcamalarını mı azaltmalıyız?*” sorusunu inceledi. Makalenin yanıtı “harcamaları daraltmalıyız” şeklinde oldu. Bu sonucun arkasındaki mekanizma şöyle işliyor: Daralma döneminde kemer sıkma politikaları ile harcamaları daraltan hükümet, yatırımcılara borcu azaltmak için ne kadar kararlı olduğunu gösteriyor, bu da hem faizleri düşürerek hem de güven ortamı yaratarak yatırımların ve gelirlerin artmasını sağlıyor. Hatta eğer kısıtlanmış harcamalar ılımlı vergi düşmeleriyle desteklenirse çok daha iyi sonuçlar elde ediliyor. Alesina ve Ardagna'nın yazısı da eleştirildi ve sonuçlarının 2008'de yaşadığımız kriz benzeri çok ciddi daralma dönemleri yaşayan ülkeler için

¹¹2010'da krize karşı uygulanan politikaların kurgusu sürecinde kısa bir Keynesyen dönem yaşandı. Ancak bu geçici Keynesyen dönem borç histerisine yenik düştü. Kriz sonrası uygulanan maliye politikalarının bölüşüm perspektifinden bir değerlendirmesi için bkz. Blyth (2013).

geçerli olmadığı gösterildi.¹² Daha önemlisi, bu kemer sıkma politikalarının en ciddi uygulandığı Euro Bölgesi'nde krizden çıkışa yönelik hiçbir emare yok. Büyüme oranları yerlerde sürünüyor ve işsizlik oranları, özellikle genç işsizliği, krizden en çok etkilenen ülkelerde %50'leri geçmiş durumda (İspanya). Hem kriz nedeniyle milyonlarca insanın evlerini, işlerini kaybetmesi nedeniyle, hem uygulanan kemer sıkma politikaları nedeniyle eşitsizlikler de yükseliyor. Refah düzeylerinde değişme olmayan tek kesim üst gelir grupları. Peki bu yazılar, önerdikleri politikaların hangi kesimleri nasıl etkileyeceğine, yani bölüşüm sonuçlarına bakmış olabilirler mi? Hayır.

İşe de yaramıyorsa, üzerine toplumsal istikrarsızlık yaratacak sorunlar da yaratıyorsa bu politikalarda neden ısrar ediliyor? Bunun yanıtı, bölüşüm savaşları. Ekonomi politikalarının belirlenmesinde etkili olanlar, nasıl 1980'lerden sonra "*önce bir büyüyelim*" dedilerse, şimdi de "*önce borcu bir ödeyelim*" diyorlar. Krizin maliyetinin sermaye tarafından ödenmemesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Bunu da hiç gizleme gereği duymadan, 1980'lerden itibaren tüm dünyada çalışan kesimlerin örgütlükleri Avrupa'da dahi büyük ölçüde dağıtıldığı için görece rahat yapabiliyorlar. Piketty'nin kitabının ilgi çekmesinin nedeni de burada yatıyor: Piketty, içinde ana akım iktisadın göz ardı edemeyeceği isimlerin olduğu ekibiyle birlikte sağlam bir veri seti ve analiz ile sermayenin ve üst gelir gruplarının zenginliklerini toplumun geri kalanının aleyhine her dönem nasıl artırdığını gösteriyor.¹³ İşgal hareketlerinden Avrupa'daki grevlere kadar krizden etkilenenlerin hedeflerine koydukları, ekonomi politikalarını da kontrol eden bu kesimleri bir nevi çıplak bırakıyor.

Bu noktada Piketty'nin hem kriz sonrası politikalara bakışını hem de artan gelir ve servet dağılımı eşitsizliklerine getirdiği politika önerisini değerlendirmekte fayda var. Piketty vergilemenin politik bir mesele olduğunu vurguluyor ve kamu borcunu düşürmek için uygulanan kemer sıkma politikalarını eleştiriyor. Ancak, krizden beri pek çok keynesyen ve post-keynesyen tarafından önerilen kamu yatırımlarının ve kamusal istihdamın artırılmasından, gelir vergisi oranlarının artırılmasına kadarki politikalardan söz etmiyor çözüm olarak. Piketty, devletin en azından gelişmiş dünyada yeterince büyüdüğünü (vergi gelirlerinin Avrupa'da milli gelirin %40-50'si kadar

¹²Alesina ve Ardagna (2010) yazısını eleştiren bir yazı için bkz. Gravelle, Jane. G. ve T. L. Hungerford (2013). IMF de harcama kesintilerinin büyümeye zarar verebileceğini şurada kabul ediyor (IMF, 2010).

¹³Piketty'nin kitabı kullandığı sermaye tanımından, göstermeye çalıştığı eşitsizliklere karşı önerdiği politika önerilerine kadar pek çok noktada eleştirildi. Eleştiren iki örnek yazı için bkz. Galbraith (2014), Harvey (2014).

olduğunu vurgulayarak), daha da büyümesinin 21. yy.'da pek bir işe yaramayacağını düşünüyor (Piketty, 2014: 474-479).

Piketty, sermayenin getirisinin 1980'den beri istikrarlı biçimde büyüme oranını aştığını bunun da eşitsizliklerde demokrasileri tehdit edebilecek bir artışa işaret ettiğini ve bu sürecin durdurulması gerektiğini savunuyor. Piketty'nin önerisi servet unsurları ve sermaye gelirleri üstüne konulacak (üst gelir gruplarını hedefleyen), artan oranlı bir sermaye vergisi. Vergi sistemlerinin 1980'den beri gelir dağılımını düzeltici etkilerinin azaldığını ancak bunun gelir vergisi oranlarının artırılması ile değil, servet ve sermaye geliri unsurlarının¹⁴ daha artan oranlı hale getirilmesi ile başarılacağını savunuyor (Piketty, 2014: 493-514). Ancak sermaye hareketliliğinin tam olduğu bir ortamda bunu tüm ülkelerin uygulaması gerekiyor ki kaçış söz konusu olmasın. Aynı şekilde şu anda özellikle Avrupa'daki çok yüksek kamu borcunu azaltmak için de aynı tarz bir vergileme öneriyor. %15 düzeyinde, istisnai, tek oranlı, bir servet vergisinin bir yıllık milli gelire denk bir vergi hasılatı getireceğini, bunun da Avrupa'da pek çok ülkenin borcunu kapatacağını düşünüyor (Avrupa'daki ortalama kamu borç düzeyinin milli gelirin %90'ı civarında olduğunu belirterek). Bu %15'in ortalama bir oran olduğunu ve Piketty'nin kamu borcunun azaltılması için de artan oranlı bir servet vergisi düşündüğünü söylemek gerek (Piketty, 2014: 540-547).

Bu önerinin gerçekleşebilmesi için, gerçekçi olmayan ya da en iyimser yorumla yakın gelecekte mümkün görülmeyen bir uluslararası konsensüse ihtiyaç duyuluyor. Pek çok iktisatçının Piketty'nin kitabına getirdiği en önemli eleştiri, eşitsizliklerin arttığını bize gösteren kitabın açıklama kısmında yetersiz kalması. Getirdiği politika önerisi de aslında bu noktada tıkıyor. Piketty, üst gelir gruplarının ve sermayenin gelirlerindeki büyümenin diğer kesimleri hangi mekanizmalarla geride bıraktığını açıklamadığı için (19. yy'dan beri bu mekanizmalarda hiçbir değişiklik olmadığını, eşitsizliklerin kaynağının hep aynı olduğunu söylemek mümkün değil herhalde), önerileri de ütöpik ve sınırlı kalıyor. Bunun yanında mesela 1980'den beri (ki bu tarihten önceki bir 40 yıl boyunca eşitsizlikler azalma eğiliminde) hangi mekanizmalarla sermayenin getirisi büyüme oranlarını aştı bakmak gerekiyor. Marksistlerle her dönem ücretlerin baskılandığını söyledikleri iddiasıyla dalga geçen Piketty (2014: 219), sanırım bunun 1980 sonrası için doğru olduğunu reddedemez. O yüzden Piketty'nin önerisi eşitsizliklerin ortaya çıkmasını engellemeye yönelik değil, ortaya çıktıktan sonra vergi ile törpülemeye yönelik gibi gözüküyor. Galbraith (2014) daha eşitlikçi bir toplum istiyorsak ve bunun için sermayenin getirisini

¹⁴Servet ve sermaye geliri unsurları büyük ölçüde ya vergiden muaflar ya da tek oranlı (oransal) vergilemeye tabiler, artan oranlılık pek çok ülkede söz konusu değil.

düşürmemiz gerekiyorsa, “asgari ücreti artıralım” diyor. Bu öneriyi daha da geliştirecek, kamusal istihdam politikalarıyla işsizliğin düşürülerek ücretler ve örgütlenme üzerindeki baskıyı azaltacak, işgücü piyasalarını “katılaştırarak” politikalar uygulanması hiç de ütöpik değil. Bunun yanında, Tyler Cowen’ın Foreign Affairs’de yazdığı yazıdan da anlaşıldığı üzere ayakları yere basmıyor dense de sermayenin vergilendirilmesine yönelik öneri kitabın sermayeyi hedef göstermesi kadar rahatsız etmiş görünüyor.

Sonuç yerine:

Evet aslında her şey bölüşümle ilgili

Kapitalizmin kriz ve eşitsizlik yaratan dinamiklerini ortaya koyması nedeniyle krizden sonra Keynes ile birlikte kitaplıkların köşelerinden en çok çıkarılanlar Marx’ın yazdıkları ya da Marx üzerine yazılanlar oldu. Mark Blyth’in kriz sonrası uygulanan ekonomi politikalarını değerlendirirken dikkat çektiği gibi, temel mesele krizden kimlerin kurtarılacağı ve krizin maliyetinin kime yükleneceği, yani bölüşüm meselesiydi. Marx’ın gösterdiği gibi bölüşüm ise sadece ekonomik alanda gerçekleşmiyor; eşitsizlikler kapitalist toplumdaki ekonomik gücün aynı zamanda politik güç eşitsizliklerine yansması nedeniyle ekonominin ötesine geçerek analiz yapmayı da gerektiriyor. İşte bu nedendir ki neoklasik iktisat, ekonomik alanı diğer alanlardan yalıtma çabasının sonucu olarak bunları görmeyi reddediyor ve bölüşüm meselesini analizlerine dahil etmemenin yollarını bir şekilde buluyor. Piketty’nin kitabı, eşitsizliklerin arkasındaki mekanizmaları anlatma konusunda Marx’ın Kapital’i ile karşılaştırılmayı hak etmiyor olsa bile, diğer katkılarının yanı sıra, iktisat biliminin yapıma ve öğretilme biçimini değiştirme çabalarını güçlendirdiği ve bölüşüm meselesini tekrar gündemimize sokmayı becerdiği için övgüyü hak ediyor.

Özlem Albayrak, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Kaynakça

- Albayrak, Ö. (2009), Redistributive Effects of Fiscal Policies in Turkey: 2003, Basılmamış Doktora Tezi, Nottingham School of Economics, (<http://etheses.nottingham.ac.uk/923/>)
- Albayrak, Ö. (2011), "Optimal vergi Teorisi: Bir Değerlendirme", içinde Pınar, A. ve A. H. Köse (eds), İzzettin Önder'e Armağan, (SAV Yayınları)
- Alesina, Alberto and Dani Rodrik (1994), "Distributive politics and economic growth" *Quarterly Journal of Economics* 108: 465-90.
- Alesina, A. ve S. Ardagna, 2010, "Large Changes in Fiscal Policy: Taxes versus Spending", *Tax Policy and the Economy*, 24: 35-68
- Atkinson, A. B (2004), *Public Economics in Action: The Basic Income/Flat Tax Proposal*, The Lindahl Lectures, (Oxford: Clarendon Press.)
- Blyth, Mark, (2013), *Austerity: The History of a Dangerous Idea*, (Oxford University Press)
- Boratav, Korkut, (2014), <http://sendika.org/2014/08/thomas-piketty-nin-kapitali-korkut-boratav>.
- Delong ve Summers (2012), 'Fiscal Policy in a Depressed Economy', *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring
- Diamond, P. Ve E. Saez (2011), "The Case for a Progressive Tax: From basic Research to Policy Recommendations", *Journal of Economic Perspectives*, Cilt 25, No: 4, s. 165-190
- Galbraith, J. K. (2014), "Capital in the Twenty-First Century", <http://www.dissentmagazine.org/article/kapital-for-the-twenty-first-century> (23.09.2014)
- Gravelle, Jane. G. Ve T. L. Hungerford, 2013, "Can Contractionary Fiscal Policy Be Expansionary?", *Congressional Research Service Report For Congress*, <http://mercury.ethz.ch> (23.09.2014)
- Harvey, D. (2014), "Afterthoughts of Piketty's Capital", <http://davidharvey.org/2014/05/afterthoughts-pikettys-capital/> (23.09.2014)
- International Monetary Fund, "Will It Hurt? Macroeconomic Effects of Fiscal Consolidation," içinde *World Economic Outlook* (Washington: International Monetary Fund, 2010) : 96
- Köse, A. Haşim, (2014), <http://haber.sol.org.tr/ekonomi/thomas-piketty-21-yuzyilda-sermaye-mi-dediniz-haberi-91921>.
- Krugman, P. (2014), "Why We're in a New Gilded Age", <http://www.nybooks.com/articles/archives/2014/may/08/thomas-piketty-new-gilded-age/> (23.09.2014)
- OECD (2008), *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*, (OECD)
- OECD, (2011), *Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising?*, (OECD)
- Piketty, T. ve E. Saez (2012), "A Theory of Optimal Capital Taxation", *NBER Working Paper Series*, 17989, <http://eml.berkeley.edu/~saez/piketty-saezNBER12optKtax.pdf> (23.09.2014)
- Piketty, T. (2014), *Capital in the Twenty First Century*, (The Belknap Press of Harvard University Press)
- Persson, T. and G. Tabellini (1994), "Is inequality harmful for growth?", *The American Economic Review*, 84 (3): 600-621